

Proč je financování rozvoje důležité: Odrázový můstek pro implementaci Cílů udržitelného rozvoje

V září 2015 dojde k mezinárodní dohodě o rozvojovém rámci, který by navázal na Rozvojové cíle tisíciletí (Millennium Development Goals - MDG), které dosáhnou své konečné lhůty v roce 2015. Jednání stále probíhají a otevřená pracovní skupina Organizace spojených národů (OSN), již navrhla **17 Cílů udržitelného rozvoje (Sustainable Development Goals - SDG)** a 169 dílčích úkolů pro nadcházející roky. Hlavní diskuse o obsahu budoucího rozvojového rámce jsou uzavřeny. Paralelně s doladováním dílčích úkolů a indikátorů však stále probíhají jednání o **finančních prostředcích na implementaci rozvojového rámce pro období po roce 2015¹**. Z jakých veřejných a soukromých zdrojů bude implementace SDG financována? Jaké finanční strategie a systematické změny musí být přijaty, aby bylo dosaženo vytyčeného rozvoje v sociální, hospodářské a environmentální

oblasti?

Diskuze o prostředcích na implementaci SDG budou probíhat v rámci několika fór uskutečňovaných během roku 2015. Jednou z klíčových událostí je **Třetí konference o financování rozvoje**, která se uskuteční ve dnech 13. - 16. července 2015 v **Addis Abebě** (Etiopie). V rámci konference budou diskutována témata vztahující se k financování globálního rozvoje, včetně problematiky financování SDG. Výsledky konference v Addis Abebě také do značné míry ovlivní mezivládní jednání a následné dohody vztahující se k obsahu agendy OSN pro období po roce 2015 (tzv. Post-2015), která proběhnou v rámci zasedání Valného shromáždění OSN (VS OSN) v září 2015 v New Yorku.

V tomto čísle Policy Digest se podíváme na některé z klíčových politických debat vedených na téma financování udržitelného rozvoje. Existuje celá řada organizací občanské společnosti (civil society organizations – CSO), které se touto problematikou zabývají a zasazují se o to, aby byla jejich stanoviska zohledněna - možnosti, jak se zapojit, jsou popsány níže.

¹ Cíl udržitelného rozvoje č. 17 „Posílit prostředky na implementaci a oživit globální partnerství pro udržitelný rozvoj“ navrhovaný otevřenou pracovní skupinou OSN, dostupné na: <http://docs.google.com/gview?url=http://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/1579SDGs%20Proposal.pdf&embedded=true>

Proč je Třetí konference o financování rozvoje důležitá?

Nápad uskutečnit konferenci v Addis Abebě se zrodil už v roce 2002 v Monterrey (Mexiko). Po přijetí Rozvojových cílů tisíciletí OSN v roce 2000 byla konference v Monterrey první událostí OSN na vysoké úrovni, která se zabývala otázkou financování poměrně ambiciózních rozvojových cílů, ke kterým se mezinárodní komunita zavázala. Výsledkem konference je Monterreyský konsenzus², který systematicky popisuje možnosti financování v pěti oblastech, z kterých by mohly být generovány zdroje na podporu rozvoje: mobilizace domácích zdrojů, zahraniční přímé investice a jiné soukromé toky, snížení externího dluhu, zahraniční veřejné zdroje a technická spolupráce. Agenda konsenzu se rovněž zaměřuje na nefinanční faktory – obchodní a jiné tzv. systémové otázky – které značně ovlivňují mobilizaci potřebných zdrojů a které by mohly umožnit partnerským zemím více se zapojit do rozhodování o financování.

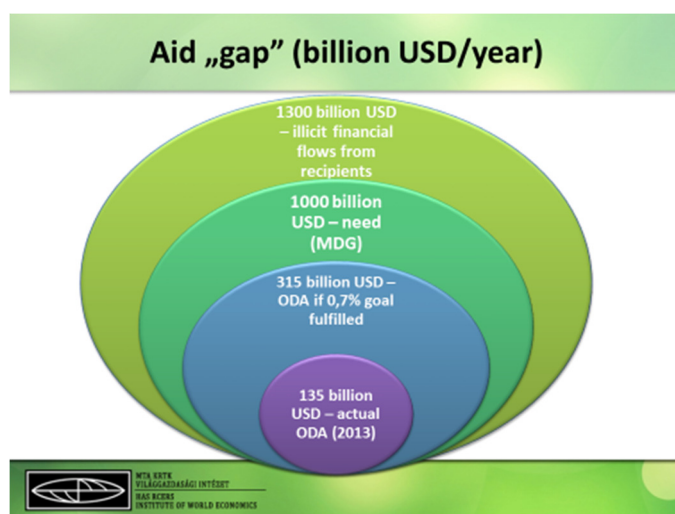
Na otázky diskutované na konferenci v Monterrey navazovalo mnoho dalších fór jak uvnitř, tak vně orgánů OSN. Jedním z klíčových setkání na vysoké úrovni věnovaných efektivitě rozvojové pomoci byla navazující konference v Doha, která se uskutečnila v roce 2008. 13 let po konferenci v Monterrey zaostávají mnohé výsledky vytyčené v kapitolách konsenzu za očekávání, která zainteresované strany včetně partnerských zemí a CSO na počátku měly. Cílem konference v Addis Abebě je odstranit co nejvíce těchto nedostatků a stanovit způsob, jakým agenda financování rozvoje (Financing for Development – FfD) podpoří dohodu o Post-2015 – nejen vytvořením dalších závazků, ale také zavedením kroků, které zajistí, že bude těchto závazků dosaženo.

Jaké finanční prostředky mohou podpořit implementaci SDG?

Pro partnerské země představuje **mobilizace domácích zdrojů** nejvíce udržitelný a předvídatelný způsob financování rozvoje. Jak je patrné z grafu, množství **finančních prostředků nezákonně tekoucích z přijímacích zemí** nadále značně převyšuje prostředky, které do těchto zemí v rámci ODA plynou. Někteří toto nazývají fenoménem finanční kolonizace dnešní doby, jiní hovoří o nevhodných systémech

mezinárodního financování.

Nejdůležitější debata se týká způsobů, jak zmenšit největší bublinu v grafu – tedy jak zamezit nezákonným finančním tokům. Pro přijímací země by i malé změny provedené v systému globálního financování znamenaly významné výsledky. Na úrovni EU již náznaky kroků k dosažení tohoto cíle zaznamenány byly, ale obecně se proti daňovým únikům a netransparentnosti nadnárodních společností nebojuje dostatečně rychle. Pro členské státy EU a orgány EU existují jasná doporučení, jak praktikám obcházení daňové povinnosti zamezit.³

Z: *Innovatív finanszírozás a nemzetközi fejlesztésben (bude publikováno, Inovativní financování globálního rozvoje)*, Judit Kiss, HAS RCERS, Institut světové ekonomiky

Soukromé zdroje, jakými jsou například zahraniční přímé investice a komplementární využití půjček a grantů ODA (tzv. blending), mohou na jedné straně zvýšit ekonomický růst, na druhé straně však špatně řízené soukromé toky, které neberou v úvahu sociální a environmentální důsledky, mohou nadělat více škody než užitku. Tím, jak se v současné době mezinárodní společenství čím dál více zaměřuje na soukromé zdroje, zvyšuje se i potřeba vytvořit nezbytná, v současné době neexistující, nadnárodní ochranná opatření. Díky nim by každá země, včetně zemí globálního jihu, měla prostor sama rozhodovat o využití soukromých zdrojů a vytvořit si komplexní regulační rámec zajišťující zodpovědnost a transparentnost v oblasti soukromých investic.

² Monterreyský konsenzus o financování rozvoje, <http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2014/09/MonterreyConsensus.pdf>

³ Viz např. zprávu *Skryté zisky: nakolik Evropská unie přispívá k neférovému daňovému prostředí*, <file:///C:/Users/Home/Downloads/skryte-zisky-zprava.pdf>

Jednou z problematických záležitostí zůstává, že přestože existuje závazek zajistit zahraniční veřejné zdroje pro rozvoj ve formě **Oficiální rozvojové pomoci (Official Development Assistance – ODA)**, tento závazek nepřesahuje cíl, ke kterému se přihlásily vlády EU zhruba před pěti lety, a to vyčlenit 0,7 % jejich HND ve prospěch ODA. Efektivní ODA hraje klíčovou roli v potírání chudoby a zajišťování udržitelného rozvoje. Evropské CSO tudíž apelují na vlády evropských zemí, aby v rámci konference v Addis Abebě obnovily závazky naplnit pevné a závazné cíle ODA, které budou mít jasné časové vymezení⁴.

Cíle uchránit země od **externí dluhové krize** ještě zdaleka nebylo dosaženo. K tomu je potřeba přijetí právního rámce pro restrukturalizaci státního dluhu a také kompletní reformy rámců udržitelného zadlužení.

Abychom demonstrovali, jak složitá otázka financování rozvoje je – zvláště v bodě setkávání soukromých a veřejných způsobů financování – uvedeme příklad rozvojových finančních institucí (Development Finance Institutions – DFI)⁵. Rozvojové finanční instituce jsou převážně vlastněné těmi nejbohatšími dárcovskými zeměmi. Za posledních 13 let se finance spravované DFI znásobily 20x. Odhaduje se, že částka z roku 2002, která činila 5 miliard, se v roce 2015 navýší na 100 miliard USD, což činí více než 2 třetiny celkových prostředků ODA registrovaných Výborem OECD pro rozvojovou pomoc (Development Assistance Committee - DAC). V současné době přes 50 % těchto soukromých prostředků z DFI směřuje do soukromého sektoru, převážně komerčních bank. A zde také končí veškerá transparentnost, co se finančních prostředků na rozvoj týče. Situace je stejná, podíváme-li se na možnosti využití těchto fondů k ukotvení přístupu zohledňujícího

ochranu klimatu a dodržování lidských práv. Navíc téměř polovina finančních prostředků spravovaných DFI směřuje do společností se sídlem v zemích OECD, případně v daňových rájích.⁶ Příklad DFI je jen jedním z mnoha problematických bodů mezinárodního systému financování, kterými je potřeba se na konferenci v Addis Abebě zabývat a ke kterým je třeba hledat jak finanční, tak systémová řešení.

Jaké systémové změny a nefinanční prostředky mohou implementaci SDG podpořit?

Systémové změny, spolu s posilováním obchodu, technologií, inovací a kapacit, monitoringem, odpovědným přístupem a sběrem dat, by podle Monterreyského konsenzu a zprávy mezivládního výboru OSN sdružujícího odborníky v oblasti financování udržitelného rozvoje⁷ měly připravit prostředí pro optimální využití finančních prostředků určených pro udržitelný rozvoj. Ty zahrnují řádnou správu věcí veřejných, uplatňování zásady rovnosti pohlaví ve všech oblastech rozvojové politiky na všech úrovních, posilování mezinárodní spolupráce v daňové oblasti, podporu regionální spolupráce a boj proti korupci.⁸

Zvláště důležitou oblastí, ve které však od konference v Monterrey k většímu posunu nedošlo, je **restrukturalizace mezinárodního finančního systému**. V rámci Monterreyského konsenzu byly požadovány reformy mezinárodních finančních institucí, zvláště pak Mezinárodního měnového fondu a Světové banky, tak aby v jejich sborech byly více zastoupeny partnerské země, zejména ty nejméně rozvinuté. Ani v rozhodovacích procesech o financování na půdě OECD nemají partnerské země dostatečné zastoupení. Jedním z navrhovaných způsobů, jak tuto situaci změnit, je zřídit Světovou radu pro koordinaci hospodářských záležitostí (Global

⁴ Podrobnější informace k doporučení CSO týkajících se konference v Addis Abebě naleznete v publikaci sdružení CONCORD: *Destination Addis Ababa: European Union's Responsibilities at the Third Financing for Development Conference (Destinace Addis Abeba: Zodpovědnost Evropské unie na Třetí konferenci o financování rozvoje)*, <http://www.concordeurope.org/publications/item/412-destination-addis> a publikaci organizací Afrodad, Eurodad, Jubilee South – Asijsko-pacifické hnutí za snižování zadlužení a posilování rozvoje, organizace Latindad a síť Third World Network: *UN Financing for Development negotiations: What outcomes should be agreed in Addis Ababa in 2015? (Jednání OSN o financování rozvoje: Co by mělo být výsledkem konference v Addis Abebě v roce 2015?)*, <http://eurodad.org/files/pdf/54c7b792e11b4.pdf>

⁵ DFI poskytují úvěry soukromým subjektům na investiční projekty v rozvojových zemích ve formě rizikovějších půjček, kapitálových vstupů a nástrojů záruky proti rizikům. Příklady jsou: ADB, EIB, Skupina Světové banky, EBRD, DEG, FMO (Nizozemsko), IFC, PROPARGO (Francie) atd.

⁶ Na základě dvouletého průzkumu o DFI provedeného organizací Eurodad byly zveřejněny čtyři zprávy, které jsou shrnuty ve studii *A private affair – Shining a light on the shadowy institutions giving public support to private companies and taking over the development agenda (Soukromá záležitost: Zaměření se na netransparentní instituce podporující soukromé subjekty, které narušují proces rozvojové pomoci)* vytvořené M. J. Romero, <http://www.eurodad.org/files/pdf/53be474b0aefa.pdf>

⁷ Zpráva mezivládního výboru OSN sdružujícího odborníky v oblasti financování udržitelného rozvoje, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/4588FINAL%20REPORT%20ICESDF.pdf>

⁸ Podrobnější přehled viz stanovisko evropské zájmové skupiny pro financování rozvoje a platformy Beyond 2015 o prostředcích na podporu implementace, které bude zveřejněno počátkem dubna na: www.concordeurope.org

Economic Coordination Council) na úrovni OSN⁹, díky které by bylo zajištěno, že se rozhodování o finančních aspektech vždy budou účastnit strany, na které má toto rozhodování dopad.

Soudržnost politik ve prospěch (udržitelného) rozvoje (Policy coherence for development – PCD) představuje systémovou záležitost, které je na poli rozvojové spolupráce v EU věnována značná pozornost a která volá po zařazení do agendy Post-2015. Pod pojmem udržitelnost politik ve prospěch rozvoje se rozumí snaha o to, aby veškeré politiky, které mají dopad na jiné země, např. v oblastech obchodu, migrace a zemědělství, fungovaly tak, aby směřovaly k dosažení cílů udržitelného rozvoje, a ne naopak.¹⁰ Pokud jde o financování rámce Post-2015, je důležité stanovit **mechanismy pro posouzení dopadů a nápravná opatření** pro případy nesoudržnosti veřejných nebo soukromých politik.

Co se oblasti **obchodu** týče, navrhované prostředky na implementaci ze strany EU se odvíjí od reformy obchodní politiky a praktik¹¹. Existuje zde totiž vakuum mezinárodních politických rámců, které regulují fungování globálních hodnotových řetězců. Dvoustranné a vícestranné obchodní dohody a dohody o volném obchodu často omezují možnosti vlád chránit veřejný zájem před právy investorů. Součástí navrhovaných způsobů implementace jsou nástroje pro podporu lidských práv, ke kterým by se musely nadnárodní korporace zavázat. Lidskoprávní aspekty by rovněž musely být zohledněny v obchodních a investičních dohodách, které by všechny procházely hodnocením. Nový rámec financování by navíc podpořil nastavení spravedlivějších cen a umožnil takové obchodní praktiky, které by byly v souladu se sociálními a environmentálními standardy.

⁹ Publikace organizací Afrodad, Eurodad, JSAPMDD, Latindad a sítě Third World Network *UN Financing for Development negotiations: What outcomes should be agreed in Addis Ababa in 2015? (Jednání OSN o financování rozvoje: Co by mělo být výsledkem konference v Addis Abebě v roce 2015?)*

¹⁰ Více informací o PCD v Policy Digest projektu TRIALOG naleznete na <http://www.trialog.or.at/policy-coherence-for-development> a ve zprávě sdružení CONCORD *Spotlight on Policy Coherence for Development (Zaostřeno na soudržnost politik ve prospěch rozvoje)*, <http://www.concordeurope.org/publications/item/259-spotlight-on-eu-policy-coherence-for-development>

¹¹ Sdělení EK *Globální partnerství pro vymýcení chudoby a udržitelný rozvoj po roce 2015*, únor 2015, <http://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2015/CS/1-2015-44-CS-F1-1.PDF>

Finanční prostředky zasílané domů migrujícími pracovníky ze zahraničí čím dál větší měrou přispívají na rozvoj přijímacích zemí. Výše **remitencí** je již nyní zhruba dvojnásobná oproti prostředkům ODA. V současné době probíhá debata o způsobu financování globálního rozvoje zavedením mechanismů, které by usnadnily přeshraniční migraci přechodné pracovní síly a tím zvýšily objem peněz.

Systémové a obchodní problematiky se rovněž týká téma **přenosu technologií a znalostí** mezi zeměmi globálního severu a jihu a současně mezi zeměmi globálního jihu navzájem. Cenění si místních znalostí a inovací založených na znalosti místního prostředí je v souladu s pohledem na začlenění agendy Post-2015 jako na způsob globální spolupráce, ve které platí zásada společné, ale diferencované odpovědnosti.

Významné prostředky implementace jsou rovněž provázané s **odpovědností** – v rámci které je na vládní instituce nahlíženo jako na hlavní nositele povinností ve prospěch národního a globálního rozvoje a v rámci které je spolu s větší úlohou soukromého sektoru v rozvojové spolupráci rovněž podporována a zaváděna jeho odpovědnost. Jednání na téma odpovědnosti pro období po roce 2015 budou jedna z nejtěžších vzhledem k stanovisku některých států zavést pouze „monitorovací a hodnotící“ kroky, zatímco jiné jsou zastánci povinných a univerzálních opatření. Na **dostupnost dat a informací** je rovněž nahlíženo jako na samostatné prostředky implementace, zvláště ve světle zavádění a uplatňování alternativních opatření nad rámec indikátorů založených na HDP, jež ukazují pouze hospodářskou stránku rozvoje, ne však sociální a environmentální.

Cesta vpřed směrem k Addis Abebě a New Yorku

Celkově je práce CSO s cílem ovlivnit jednání o agendě Post-2015 v New Yorku prováděná skrze platformu **Beyond 2015**, která sdružuje CSO z celého světa. Lobbistická činnost je vedena evropskou **zájmovou skupinou pro financování rozvoje (Financing for Development Task Force)** organizovanou sdružením CONCORD. Na úrovni EU je stále prostor ovlivnit jak stanoviska jednotlivých států, tak společný postoj EU. Závěry Rady na problematiku financování rozvoje, jež budou představovat společné stanovisko EU na konferenci v Addis Abebě, by měly být přijaty 26. května na zasedání Rady pro zahraniční věci. Ve dnech 26. a 27. června bude pak uskutečněno setkání představitelů Evropské rady, na kterém budou diskutovány cíle ODA a jejich plnění ze strany zemí EU.

Co mohu udělat já?

- Sledovat jednání OSN a postoj vlády své země
- Sledovat práci sdružení CONCORD a jeho národních platforem nevládních neziskových organizací a vyjádřit podporu formou účasti na jejich aktivitách
- Adresovat tyto otázky v rámci aktivit Evropského roku pro rozvoj
- Po schválení SDG a prostředků na implementaci sledovat samotnou implementaci SDG jak na národní, tak mezinárodní úrovni

Autoři:

Reka Balogh (HAND)

Péter Rohonyi (HAND)

Liga Rudzite (LAPAS)

Mirjam Sutrop (TRIALOG)

TRIALOG Partners: EU13 Development CSO Platforms

www.bpid.eu/en

www.cms.hr

www.cvindep.eu

www.fors.cz

www.terveil.ee

www.hand.org.hu

www.lapas.lv

www.pagalba.org

www.litdea.eu

www.skopmalta.org

www.zagranica.org.pl

www.fondromania.org

www.mvro.sk

www.sloga-platform.org

Other Consortium Partners

www.concordeurope.org

www.ageh.de

www.light-for-the-world.org

www.pah.org.pl

This project is funded by the European Union.

With funding from

Austrian
Development Cooperation

Lead Agency

HORIZONT3000
www.horizont3000.at